

ZAJEDNICA BRAČNIH SUSRETA I NEKA MORALNA VREDNOVANJA NJEZINIH PRIPADNIKA

Stipe TADIĆ, Vine MIHALJEVIĆ
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

UDK: 289:173
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 26. 9. 2002.

Suvremeni crkveni pokret Zajednica bračnih susreta proširio se na naše prostore 1970-ih godina. Svrha mu je ostvarivanje otvorene, neposredne i žive komunikacije među supružnicima, posvješćivanje važnosti sakramenta ženidbe, intenziviranje vjerničkoga obiteljskog života i poboljšanje kvalitete međusobnih supružničkih odnosa, a način djelovanja pripadnika ovoga pokreta primjeren je modernom načinu života, suvremenim (atomiziranim) obiteljima koje su vitalno ugrožene u industrijaliziranim, sekulariziranim i urbaniziranim sredinama. U provedenom empirijskom istraživanju o suvremenim eklezijalnim pokretima sudjelovali su i pripadnici Zajednice bračnih susreta. Budući da su pripadnici ovog crkvenog pokreta gotovo isključivo osobe obiteljskog i bračnog statusa, zanimala su nas ponajprije pitanja glede njihovih moralnih vrednovanja vezanih uz bračni i obiteljski život. Izrazito visok stupanj suglasja s etičko-moralnim naukom Katoličke crkve ispitanici su pokazali u odgovorima na pitanja glede neopravdanja preljuba i bračne nevjere. Relativno visoka suglasnost s crkvenim etičko-moralnim naukom očituje se također i u pitanjima o nerazrješivosti braka i namjernom prekidu trudnoće. Najmanja suglasnost s crkvenim etičko-moralnim naukom očituje se u odgovorima ispitanika na pitanja o kontracepciji. Imajući na umu da je riječ o pripadnicima selektivnih crkvenih grupa ili crkvenih pokreta, pripadnici crkvenog pokreta Zajednice bračnih susreta pokazali su liberalnije stavove, permissivnija mišljenja i relativno visok stupanj nesuglasja s etičko-moralnim naukom Katoličke crkve u stavovima i vrednovanjima o predbračnim spolnim odnosima i kontracepciji.

Stipe Tadić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar,
Marulićev trg 19/1, p.p. 277, 10000 Zagreb, Hrvatska.
E-mail: Stipe.Tadic@pilar.hr

UVOD

Novi eklezijalni pokreti, u koje po sebi i na izravan način pripada i Zajednica bračnih susreta, uvijek su odgovor vjernikâ laikâ ponajprije na eklezijalne, a potom i na društvene prilike i izazove svoga vremena. Oni su specifični znakovi vremena u kojemu nastaju i društva u kojemu djeluju i žive. Na Drugom vatikanskom koncilu jedna od glavnih zadaća Crkve, rečeno je, jest "otkrivanje znakova vremena" (*Gaudium et spes*, 11; *Dignitatis humanae*, 15; *Apostolicam actuositatem*, 14). I dok se govor Crkve o laicima prije Drugoga vatikanskog koncila odnosio ponajprije i gotovo isključivo na elitni dio vjernikâ svjetovnjakâ ili onih angažiranih skupina laika koji su više ili manje sudjelovali u poslovima klera kao istaknuti "reprezentativci" laičkog dijela Crkve, dotle se Koncilom situacija mijenja i dolazi do "pomaka naglaska" s hijerarhijskog i "reprezentativnog" dijela laikâ na *cjelokupni Božji narod*. Koncil je u cijeloj Crkvi donio "pomak naglaska" i "pokazao da kler nije središte Crkve nego da postoje drugi centri kojima je kler samo sveta služba" (Ivančić, 1983., 185).

Drugim vatikanskim koncilom Crkva je napravila velik iskorak prema modernome svijetu. Pomakom naglaska od ministerijalnog prema općem svećeništvu Božjeg naroda stvorene su i teološke pretpostavke za snažnije laičko djelovanje i njihov drukčiji tretman. Stoga bi se i moglo reći da je poticaj za stvaranje novih laičkih gibanja i pokreta došao iz same Crkve, odnosno da u promijenjenim okolnostima u svijetu Crkva nije sprečavala, nego poticala njihovo nastajanje. Nakon neuspješnog pokušaja da se ti pokreti i gibanja reinterpretiraju u univerzalističkom sekularizacijskom okviru, razumljiv je pokušaj sociologa da se novi eklezijalni pokreti kao i karizmatika gibanja u Crkvi, interpretiraju i kao "šok" moderniteta i turbulentnog pokoncilskog vremena u Crkvi (Hervieu-Léger, 1990.; Laurenten, 1979.; Jukić, 1991.; Tadić, 2002.). Također se pokušalo ova gibanja protumačiti kao protest laikâ protiv eklezijalne kontrole ili, još preciznije rečeno, prosvjed protiv monopola klerikâ nad područjem sakralnoga te, konačno, kao odnos pojedinca i grupe, odnosno interakcijskih djelovanja unutar zajednice (Tomka, 1983.; Bischof, 1988.; Hervieu-Léger, 1987.). Nastanak i djelovanje novih eklezijalnih (post)koncilskih pokreta ne može se, međutim, razumjeti bez razumijevanja promjena globalne religijske situacije kasnih 1960-ih, odnosno krize moderniteta, uzmaka sekularizacije i nastupajućeg suvremenog religijskog *revivala*. Poglavitito pak ne bez razumijevanja koncilskog otvaranja Crkve suvremenom svijetu i dijaloga kao metode crkvenoga pristupa tom i takvom svijetu. I to ne samo dijaloga Crkve sa suvremenim svijetom (*ad extra*) nego i dijaloga Crkve unutar vlastitih struktura (*ad intra*).

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 12 (2003),
BR. 3-4 (65-66),
STR. 561-580

TADIĆ, S., MIHALJEVIĆ, V.:
ZAJEDNICA BRAČNIH...

U novim eklezijalnim pokretima, a time i u pripadnikâ Zajednice bračnih susreta, naglasak se mijenja od ministerijalnog, oficijelnog, funkcionalnog svećeništva na opće svećeništvo svih krštenika, cjelokupnog Božjeg naroda, te na opći poziv na svetost, snažno naglašen u dogmatskoj konstituciji o Crkvi (*Lumen gentium* 6). U dokumentima Drugog vatikanskog koncila, osobito u dogmatskoj konstituciji o Crkvi (*Lumen gentium*), dekretu o apostolatu laikâ (*Apostolicam actuositatem*), govori se o mjestu i ulozi laikâ u Crkvi i svijetu. Papinske apostolske pobudnice nakon Koncila još više akceptiraju ulogu i specifičnost položaja laikâ, u Crkvi i svijetu (*Evangelii nuntiandi*, *Catechesi tradendae*, *Cristifideles laici*), a poglavito specifičan položaj obitelji u tradiranju vjere (*Familiaris consortio*).

OPĆA TEORIJSKA POLAZIŠTA

U Crkvi u Hrvata nakon Drugog vatikanskog koncila među laicima počinju djelovati različite duhovne silnice, gibanja, eklezijalni pokreti. Nastanak, značajnija prisutnost i zauzetije djelovanje novih eklezijalnih pokreta u Crkvi u Hrvata javlja se potkraj 1960-ih i u sedamdesetim godinama. Za njihov nastanak i razvoj na našim prostorima, sa sociološkog zrenika gledano, odlučujuću ulogu imala su dva susljedna čimbenika. Jedan je, moglo bi se reći, vanjski, društveno-politički, a drugi unutrašnji, odnosno onaj koji se tiče unutarnjih crkvenih događanja. Kod prvoga se radilo o popuštanju strogih represivnih stega komunističkog režima u odnosu prema religiji i Crkvi i njegovu relativnu otvaranju prema zapadnim demokratskim društvima, u kojima su neki eklezijalni pokreti već bili značajno ukorijenjeni. To je omogućilo da neki od tih pokreta budu "uvezeni" i na naše prostore. Drugi čimbenik jest događaj Drugog vatikanskog koncila i otvaranje Crkve svijetu (*aggiornamento*). Uspostava dijaloga Crkve sa suvremenim svijetom i njezino otvaranje prema njemu umnogome su nadahnuli angažirano i zauzeto djelovanje i okupljanje vjernikâ laikâ u novim eklezijalnim pokretima.

Svoje djelovanje i svoj angažman u Crkvi i u svijetu pripadnici novih eklezijalnih pokreta ponajprije ostvaruju kroz grupno i komunitarno djelovanje. Egzistiraju i djeluju po načelima i zakonitostima djelovanja većih ili manjih grupa. Većina ih nastaje iz vjerničke "baze", ali ne i bez svećenika i odvojeno od hijerarhijskog dijela Crkve. Nemaju čvrste strukture, nisu "utvrđeni" nikakvim zakonskim ili kanonsko-juridičkim formama, nisu se (još uvijek) ustrojili kao organizacija ili udruga niti su ustanovljeni aktom ili željom crkvene hijerarhije. Štoviše, postojala je i postoji stanovita napetost između tradicionalnog načina pastoriziranja vjernika u župnim zajednicama i novih eklezijalnih pokreta, koji su pridonosili i

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 12 (2003),
BR. 3-4 (65-66),
STR. 561-580

TADIĆ, S., MIHALJEVIĆ, V.:
ZAJEDNICA BRAČNIH...

pridonose stvaranju novog mentaliteta vjerničke prisutnosti u svijetu. A življena religija i religioznost u njima očituje se i kao "religija emocionalnog zajedništva", što je jedno od temeljnih obilježja suvremene religije i religioznosti postmodernog vremena (Hervieu-Léger, 1990.).

Turbulentnost vremena i dinamizam promjena od vremena Koncila nisu niti mogli ostati bez odjeka i na našim prostorima i u našoj Crkvi. Te se promjene poglavito očituju kao promjene naglaska s jednog oblika religijskog života na drugi, uglavnom od apologetsko-obrambenog i zatvorenog stava prema dijaloškom otvaranju svijetu.

Gotovo u svih pripadnika novih eklezijalnih pokreta osjeća se pojačan interes za autentično religiozna pitanja: pitanja cjelovitog smisla ljudskog življenja, naglašavanje kontemplativno-mističnih elemenata, kristocentričnost i eklezijalnost, posebno naglašavanje osobnog religioznog iskustva, darova Duha Svetoga, pojačan interes za čitanjem Biblije, spontana molitva, ne strogo strukturiran liturgijski obred, povratak živim iskustvima prve Crkve, crkvenim ocima, a da se pritom ne zaboravlja niti na "zemaljske vrednote" i njihovu, na Koncilu proglašenu, autonomiju (Ivančić, 1990.; Jukić, 1991.; Tadić, 2002.).

Zaživljavanju Koncila na našim prostorima znatne poticaje daju i pripadnici novih crkvenih pokreta. Točnije rečeno i oni sami nastaju kao plod koncilskog obnavljanja Crkve. Svojim komunitarnim življenjem i životnom praksom potvrđuju koncilsku ekzeziologiju zajedništva. Koncilski događanja u Crkvi i promijenjeno društveno ozračje, od krajnje represivnog odnosa prema religiji i Crkvi do svojevrstnog približavanja i popuštanja u kasnim šezdesetim i sedamdesetim godinama,¹ značajno su olakšali njihovu pojavu i djelovanje na našim prostorima.²

Namjera ovoga rada, međutim, nije raščlamba geneze i pojave novih eklezijalnih pokreta na našim prostorima i u našoj Crkvi, nego samo u glavnim crtama dati panoramski prikaz kako crkvenog ozračja njihova nastanka tako i društvenih okolnosti i prilika u kojima su nastali. A sve to radi boljšega razumijevanja Zajednice bračnih susreta, recentnog eklezijalnog pokreta, koji je u tom i takvom ozračju "uvezen" na naše prostore i započeo svoje djelovanje u Katoličkoj crkvi. Naime, kao što se (po)koncilski gibanja i crkveni (post)moderni pokreti ne mogu valjano razumjeti bez razumijevanja promjena sociokulturnih okolnosti integralne religijske situacije i vremenskoga konteksta njihova nastanka, tako se ni eklezijalni pokret Zajednice bračnih susreta ne može razumjeti a da se ne smjesti u širi okvir pokoncilskih gibanja u Crkvi i u (post)moderne eklezijalne pokrete uopće (Jukić, 1991.; Blažević, Nikić, Koprek, 2001.).

DOSADAŠNJE SPOZNAJE

Zajednica bračnih susreta recentni je eklezijalni pokret nastao 60-ih godina prošloga stoljeća u koncilskim gibanjima i laičkim previranjima nakon Drugoga vatikanskog koncila. Pristadnici pokreta svojim vjerničkim iskustvom i svjedočkim kršćanskim životom i djelovanjem žele pridonijeti obnovi kršćanskih sakramenata – ženidbe i svećeništva, odnosno redovništva, posvješćivanju njihove važnosti u kršćanskome životu i produbljivanju njihova značenja u sekulariziranu svijetu nesklonu kršćanskim vrednotama. S tim se namjerama i organiziraju tečajevi, seminari "bračnih vikenda", koji vlastitim metodama nastoje produbljivati vjernički život te sadržajnije i potpunije živjeti ženidbeno zajedništvo. "Bračni vikendi" održavaju se od petka navečer do nedjelje poslije podne. Za trajanja "vikenda", osim vremena koje bračni partneri isključivo posvećuju jedno drugome, osigurano je vrijeme za zajedničku molitvu, liturgijska slavlja, pjesmu i međusobne razgovore. Da bi se supružnici mogli što više posvetiti molitvi, jedno drugome i vlastitim duhovnim potrebama, organizatori obično osiguravaju cjelovitu skrb o djeci za obitelji kojima je to potrebno.

Prvi koji je počeo s takvom metodom duhovne obnove kršćanskih bračnih parova bio je španjolski isusovac Gabrijel Calvo, 1962. (Salamon, 1988.). Takvu je ideju duhovne obnove supružnikâ i sakramenta ženidbe, odnosno već razrađenu metodu, prihvatio njegov američki kolega, isusovac Cuch Callagher. Naime, kao dušobrižnici mladih redovito su se susretali i s problemima koji opterećuju njihove odnose s roditeljima. Želeći poboljšati međusobne odnose između mladih i njihovih roditelja, došli su do zaključka kako je ponajprije potrebno evangelizirati roditelje. Tako je na Broadwayu u New Yorku (1968.) organiziran prvi tzv. "bračni vikend". Za relativno kratko vrijeme (1972.) metoda evangeliziranja putem "bračnih vikenda" proširila se – zahvaljujući ponajprije karizmatičnoj osobi kardinala Suenensa, otvorenomu za sva nova karizmatička laička gibanja i pokrete u pokoncilskoj Crkvi – u Belgiji i zemljama njemačkoga i francuskoga govornog područja.

"Bračne vikende" redovito vodi ekipa koju čine tri bračna para i jedan svećenik. Oni su i na raspolaganju svim drugim parovima ili sudionicima seminara. Riječ je, naime, o specifičnoj metodi duhovne i pastoralne skrbi o bračnim parovima, koji nastoje voljeti intenzivno i cjelovito. "Bračni vikendi", odnosno susreti, sadrže četiri glavne faze: 1. faza "ja" – upoznavanje samoga sebe, 2. faza "mi" – (nas) dvoje kao par, 3. faza "mi i Bog" – bračna duhovnost i 4. faza "mi, Bog i svijet" – apostolska otvorenost i poslanje za druge (Salamon, 1988.; Frkin, 1979.). Cjelovit angažman, djelovanje i pogled na svijet

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 12 (2003),
BR. 3-4 (65-66),
STR. 561-580

TADIĆ, S., MIHALJEVIĆ, V.:
ZAJEDNICA BRAČNIH...

pripadnikâ Zajednice bračnih susreta, poglavito u bračnim i obiteljskim odnosima, može se sažeto izraziti riječima: "Vjerujem da me voliš. Ja odlučujem voljeti tebe" (Blažević, Nikić, Koprek, 2001., 156).

Zajednica bračnih susreta eklezijalni je pokret čiji je cilj ostvarivanje otvorene i žive komunikacije, ponajprije među bračnim partnerima te posvješćivanje sadržaja sakramenta ženidbe, svećeničkog reda odnosno redovničkih zavjeta. Te ciljeve nastoji realizirati održavanjem specifičnih seminara, "bračnih vikenda", i metodama primjerenim suvremenim urbaniziranim i sekulariziranim sredinama. Za "vikenda" organiziranog na taj način – vođenog tečaja odnosno seminara, bračni parovi, svećenici, redovnici i redovnice, razgovaraju o egzistencijskim i obiteljskim problemima, dublje upoznaju sebe i otkrivaju drugoga. U seminarima bračnih susreta također sudjeluju svećenici, redovnice i redovnici, jer su se oni, sakramentom svećeničkog reda, odnosno redovničkim zavjetima, odlučili za celibat, tj. beženstvo. Duhovnost pokreta Zajednice bračnih susreta ostvaruje se i živi u vjerničkim obiteljima i u župama.

Kako bi se ono što je doživljeno u osobnom iskustvu na susretima moglo dalje živjeti i produbljivati, nakon "vikenda" održavaju se mjesečni regionalni susreti za one koji su takav "vikend" već prošli. Obično se organiziraju skupine od tri do pet bračnih parova koji s mjesnim župnikom (ili svećenikom djelatnim u pokretu) nastoje živjeti svoj praktični vjernički život. Pet mjeseci nakon obavljenog "vikenda" održavaju se tzv. "mostovi", svrha kojih je međusobno produbljivanje prijateljstava, koordiniranje zajedničkog djelovanja i međusobna potpora na zajedničkom hodu kroz život. To je ujedno prilika za formiranje skupine bračnih parova u župi, čiji je primarni cilj stvaranje vjerničkoga ozračja "žive zajednice", odnosno "obiteljske Crkve" (*ecclesiae domesticae – Familiaris consortio*) o kojoj govori Drugi vatikanski koncil.

U svakoj zemlji u kojoj djeluje Zajednica bračnih susreta, uz međusobnu regionalnu povezanost, postoje koordinatori koji vode brigu o organiziranju i vođenju susreta na širem planu. Pripadnici konstituiraju manje zajednice koje su međusobno vrlo labavo "umrežene" i povezane na kontinentalnom i svjetskom planu. Takva olabavljenost struktura, odnosno međusobna "umreženost" manjih religijskih zajednica i grupa, iznutra prožetih intenzivnom religioznošću i osobnim vjerničkim iskustvom, a prema van vrlo labavo povezanih u "mrežu" malih neovisnih zajednica, opet je na svjetskoj razini jedno od osnovnih obilježja postmoderne religije i religioznosti (Hervieu-Léger, 1987.; Jukić, 1991.; Favale, 1991.; Tadić, 2002.).

Metode evangelizacijskog djelovanja i vjerničke zauzetosti Zajednice bračnih susreta primjerene su suvremenom

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 12 (2003),
BR. 3-4 (65-66),
STR. 561-580

TADIĆ, S., MIHALJEVIĆ, V.:
ZAJEDNICA BRAČNIH...

načinu života i atomiziranim obiteljima koje su gotovo vitalno ugrožene u industrijaliziranim, sekulariziranim i visokourbaniziranim sredinama. Upravo u takvom društvenom okružju i u ozračju nepovoljnom za tradicionalan način kršćanskoga djelovanja novi crkveni pokreti pokazuju visok stupanj vjerničke fleksibilnosti i akomodacije (Mühlen, 1990.; Krupp, 1987.).

ZAJEDNICA BRAČNIH SUSRETA U CRKVI U HRVATA

Prve zajednice bračnih susreta na hrvatskim prostorima nastaju sredinom 1975., a prvi se seminar bračnih vikenda održava 1976. godine u Opatiji. Na njemu je sudjelovalo 18 bračnih parova, četvorica svećenika i dvije časne sestre. Na početku djelovanja Zajednice bračnih susreta u Hrvatskoj, a radi što boljeg upoznavanja s metodama evangelizacijskog djelovanja ovoga crkvenog pokreta, isusovački "Obiteljski institut" iz Zagreba poslao je dva bračna para i jednog svećenika u Ameriku radi osposobljavanja za vođenje takvih seminara u Hrvatskoj. Seminari "bračnih vikenda" u nas se održavaju u visokourbaniziranim centrima Zagrebu, Splitu, Opatiji, Slavonskom Brodu, Zadru, Šibeniku, Čakovcu itd., a do sada je sudjelovalo više od 2000 bračnih parova. Cjelokupnu aktivnost Zajednice bračnih susreta na našim prostorima uglavnom nosi tridesetak aktivnih bračnih parova i petorica u takvom stilu pastoralnog rada zauzetih svećenika.

Seminari "bračnih vikenda" nikada se ne održavaju bez svećenika. Svojom specifičnom metodom i vjerničkim angažmanom djelovanje pripadnika Zajednice bračnih susreta od svoga početka izazivalo je među bračnim parovima vjernika veliku pozornost i zanimanje. U našim okolnostima pretežno tradicionalnog tipa pastoralnog djelovanja Crkve, uvođenje novih pastoralnih forma i modela nije baš išlo glatko i jednostavno. Razumljiv je, stoga, otpor u pojedinim predstavnicima institucionalnog i tradicionalnog načina pastoriziranja vjernika i njihov strah od "novotarija", "sektašenja", "elitizma" novih skupina i "narušivanja jedinstva župne zajednice".

Regionalne obnove "vikendaša" redovito se održavaju jednom mjesečno, a jednom godišnje održava se susret svih pripadnika Zajednice bračnih susreta u zemlji. Zahvaljujući Zajednici bračnih susreta i sudjelovanju na seminaru, mnogi rubni kršćani i samo tradicionalni pripadnici Crkve postali su osobnim vjernicima, a crkveno nevjenčani parovi vjenčali su se, približili Crkvi i djelatno uključili u rad svojih župa. Mnogi nesređeni i "uzdrmani" brakovi, prema osobnim svjedočanstvima pripadnikâ, ponovno su postali čvrsti, a vjernici djelatniji i angažiraniji, i u vlastitim obiteljima, i u svojim životnim i radnim sredinama.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 12 (2003),
BR. 3-4 (65-66),
STR. 561-580

TADIĆ, S., MIHALJEVIĆ, V.:
ZAJEDNICA BRAČNIH...

Iznošenje osobnih duhovnih iskustava, intenzivan način komuniciranja među bračnim partnerima, produbljivanje osobnoga vjerničkoga iskustva, osobno svjedočenje i sudjelovanje u obredima te primjereno vjerničko ozračje na seminarima Zajednice bračnih susreta pomažu u donošenju vlastite odluke da se krene istim putem obnove sakramenta ženidbe ili svećeništva i produbljivanja osobnoga vjerničkoga iskustva. Posvješćivanje vlastitoga vjerničkoga poslanja i specifičnost metode djelovanja pripadnikâ Zajednice bračnih susreta primjereno je modernom načinu života suvremenih atomiziranih obitelji, koje su takvim načinom života gotovo vitalno ugrožene u industrijaliziranim, sekulariziranim i urbaniziranim središtima. Obitelj je, naime, kroza svu povijest bila glavnim čimbenikom religijske socijalizacije, prenošenja vjerskih stavova i uvjerenja. Kao "Crkva u malom" ili "obiteljska Crkva" obitelj će zasigurno, svim iskušenjima unatoč, i nadalje ostati bitnim čimbenikom u tradiranju vjerničkih stavova i uvjerenja.

SVRHA METODE I OPSEG ISTRAŽIVANJA

Empirijsko anketno istraživanje o novim laičkim crkvenim katoličkim pokretima provedeno je 2001. godine.³ Budući da do ovog istraživanja nije bilo niti jednog empirijskog istraživanja novih eklezijalnih pokreta,⁴ njegova svrha bila je prikupiti što više relevantnih socioreligijskih informacija o tim novim (post)koncilskim pokretima i njihovim pripadnicima u Crkvi. Istraživanje je obuhvatilo sedam suvremenih eklezijalnih pokreta, među kojima je bilo i 75 pripadnika Zajednice bračnih susreta. Svrha ovoga rada jest raščlamba empirijskih podataka o pripadnicima Zajednice bračnih susreta glede njihovih moralnih stavova o predbračnim spolnim odnosima, nerazrješivosti braka, namjernom prekidu trudnoće, preljubu, nevjeri i kontracepciji.

Raščlamba obuhvaća samo neka individualna i socioprofesionalna obilježja, odnosno neka sociodemografska obilježja (spolnu pripadnost i stupanj naobrazbe) pripadnika Zajednice bračnih susreta. Kao osnovni pokazatelj individualnog obilježja uzeta je spolna pripadnost, dok je kao osnovni indikator socioprofesionalnog obilježja uzet stupanj naobrazbe ispitanikâ. Ta dva indikatora bila su osnovni pokazatelji u moralnim vrednovanjima i prosudbama ispitanikâ. Ova su pitanja preklapana (ukriživana) s prethodno navedenim pitanjima o moralnim vrednovanjima, mišljenjima i prosudbama ispitanikâ. Na taj se način željelo provjeriti postoji li razlika u moralnim stavovima između muškaraca i žena kao i to utječe li, i koliko, stupanj naobrazbe na vjerničke stavove glede moralnog vrednovanja i ponašanja pripadnikâ Zajednice

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 12 (2003),
BR. 3-4 (65-66),
STR. 561-580

TADIĆ, S., MIHALJEVIĆ, V.:
ZAJEDNICA BRAČNIH...

bračnih susreta. Naime, pripadnost određenom spolu uglavnom se pokazuje važnim čimbenikom ne samo religijskog pripadanja nego i moralnih prosudbi i vjerovanja. Isto vrijedi i za stupanj naobrazbe. Kao pokazatelji iz deskriptivne statistike korištene su frekvencije i postotci, a za izvođenje zaključaka u razlikama vrednovanja i stavova ispitanika korišten je χ^2 test.

RAŠČLAMBA REZULTATA

Da je religija varijabla ovisna o mnogim sociokulturnim čimbenicima, nije potrebno posebno dokazivati. Povijest je to bezbroj puta dokazala. A brojna sociologijska istraživanja također pokazuju da se ljudi različitog spola, životne dobi, stupnja naobrazbe, zanimanja i mnogih drugih sociodemografskih obilježja različito odnose prema religiji i religijskim institucijama (Bahtijarević, 1969., 1985.; Bahtijarević i Vrcan, 1975.; Marinović Bobinac, 1999.). U empirijskim sociološkim istraživanjima, stoga, "početni korak jest ispitivanje različitih individualnih, grupnih i društvenih obilježja ispitanika koja upućuju na njihov ukupan položaj u društvu, te njihovo dovođenje u vezu s odnosom prema religiji i religijskim zajednicama" (Marinović Bobinac, 1999., 411).

Da je spolna pripadnost među osnovnim pokazateljima pripadanja određenim religijskim sustavima, nije potrebno posebno dokazivati. Sva relevantna sociološka istraživanja spolnu su pripadnost uzimala kao bitan čimbenik u religiji i pripadanju određenoj religijskoj zajednici. Zajednici bračnih susreta pripada podjednak broj žena i muškaraca, samim tim što seminarima pribivaju muž i žena i što se nakon toga uključuju u djelatnosti zajednice. Jedino svećenici ili redovnice mogu dati stanovitu prevagu jednome ili drugome spolu.

Spolna pripadnost ispitanika i njihov odnos prema predbračnim spolnim odnosima, nerazrješivosti braka, namjernom prekidu trudnoće, preljubu i nevjeri te kontracepciji

Cilj je istraživača bio saznati utječe li činjenica pripadnosti određenom spolu (muškom ili ženskom) na etičko-aksiološke i moralne stavove i ponašanje pripadnikâ Zajednice bračnih susreta te koliko su ti stavovi sukladni odnosno divergentni temeljnim normama i moralnom nauku Katoličke crkve.

Na pitanje što misle o predbračnim spolnim odnosima frekvencije odgovorâ prema spolnoj pripadnosti bile su kako je prikazano u tablici 1, stoga je i napravljeno preklapanje (ukriživanje) pitanja o spolnoj pripadnosti s pitanjem o tome što ispitanici misle o predbračnim spolnim odnosima. Glede toga pitanja moralni nauk Crkve vrlo je kategoričan i uči da predbračni spolni odnosi uopće nisu dozvoljeni. Međutim, s

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 12 (2003),
BR. 3-4 (65-66),
STR. 561-580

TADIĆ, S., MIHALJEVIĆ, V.:
ZAJEDNICA BRAČNIH...

time se slaže tek nešto više od polovine (51,6%) anketiranih muškaraca i žena. Indikativnim se čini podatak da gotovo trećina (30,64%) ispitanika nije željela odgovoriti na ovo pitanje, i to gotovo podjednako muškaraca i žena. Nešto veći postotak ispitanih žena smatra da predbračni spolni odnosi uopće nisu dozvoljeni, dok nešto veći postotak muškaraca ne želi odgovoriti na ovo pitanje.

		Uopće nisu dozvoljeni	Dozvoljeni su u određenim slučajevima	Dozvoljeni su	Ne želim odgovoriti	Ukupno
Muško	N	15	5	2	10	32
	%	24,19	8,06	3,22	16,12	51,61
Žensko	N	17	3	1	9	30
	%	27,41	4,83	1,61	14,51	48,38
Ukupno	N	32	8	3	19	62
	%	51,61	12,90	4,83	30,64	100

$\chi^2=0,947$; $df=3$; $p>0,813968$

▣ **TABLICA 1**
Spolna pripadnost ispitanika i njihov stav prema predbračnim spolnim odnosima

Opravdano se upitati znači li tolika suzdržanost, odnosno namjerno uskraćivanje odgovora, veliku rezerviranost, pa čak prešutno odobravanje? Uzmemo li pak zajedno kategorije onih koji predbračne spolne odnose drže dopuštenima, one koji ih u određenim slučajevima smatraju dopuštenima i one koji nisu željeli odgovoriti na ovo pitanje, a sve su tri kategorije u diskrepanciji s moralnim učenjem Crkve, dobivamo rezultat da se gotovo polovina (48,37%) anketiranih ispitanika pripadnika Zajednice bračnih susreta ne slaže s crkvenim moralnim naukom. Dodamo li tome činjenicu da je riječ o istraživanju selektivne skupine u Katoličkoj crkvi, iznenađuje rezultat da gotovo polovina ispitanika glede ovog pitanja zauzima permisivno liberalno stajalište koje je divergentno moralnom nauku Katoličke crkve. Želeći provjeriti postoji li statistički značajna razlika u stavovima između muškaraca i žena, koristio se χ^2 test. Dobiveni rezultati jasno pokazuju da ne postoji statistički značajna razlika između odgovora muškaraca i žena.

Što se pak tiče pitanja o nerazrješivosti braka, ispitanici imaju mišljenje koje je gotovo u potpunom suglasju s moralnim učenjem Katoličke crkve. Naime, preko tri četvrtine ispitanika (77,61%) prihvatilo je učenje Crkve da je brak nerazrješiv. Relativno visok postotak onih koji drže da se brak u "iznimnim slučajevima" može rastaviti (20,9%) nije divergentan moralnom učenju Crkve. Naime, i po moralnom nauku Crkve brak se "u iznimnim slučajevima" može proglasiti od crkvenoga ženidbenog suda ništetnim ili nevaljanim, što za ispitanike vjerojatno znači "rastaviti u iznimnim slučajevima". U doista *iznimnim slučajevima*, kada je riječ o potpunoj ne-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 12 (2003),
BR. 3-4 (65-66),
STR. 561-580

TADIĆ, S., MIHALJEVIĆ, V.:
ZAJEDNICA BRAČNIH...

snošljivosti i nemogućnosti življenja u braku, Crkva dopušta rastavu "od stola i postelje", odnosno potpuno odvojeno življenje. Radi se dakle o populaciji kojoj je moralni nauk Crkve o nerazrješivosti braka, osim u "iznimnim slučajevima", vrlo dobro poznat.

Veći postotak ispitanih muškaraca, pripadnika Bračnih susreta, smatra brak nerazrješivim nego anketirane žene, dok veći postotak ispitanih žena drži kako je moguća rastava braka u iznimnim slučajevima.

		Brak je nerazrješiv	Može se razvesti u iznimnim slučajevima	Ne želim odgovoriti	Ukupno
Muško	N	28	5	1	34
	%	41,79	7,46	1,49	50,75
Žensko	N	24	9		33
	%	35,82	13,43		49,25
Ukupno	N	52	14	1	67
	%	77,61	20,90	1,49	100

$\chi^2=2,436167$; $df=2$; $p>0,295797$

● **TABLICA 2**
Spolna pripadnost ispitanika i njihov stav prema nerazrješivosti braka

Glede namjernog prekida trudnoće, gotovo četiri petine ispitanika, kako muškaraca tako i žena (79,1%), drži da je riječ o ubojstvu nevinog života i za to ne nalaze nikakvo opravdanje. Muškarci su i glede ovog pitanja tek nešto permisivniji od žena. U slučaju ugroženosti života majke muškarci su također nešto permisivniji od žena, dok ga je u iznimnim slučajevima skloni opravdati 4,47% žena. Dakle, u ispitanika o baji spolova postoji vrlo velik stupanj suglasja s moralnim naukom Katoličke crkve.

● **TABLICA 3**
Spolna pripadnost ispitanika i njihov stav prema pobačaju

		Nema nikakvog opravdanja, to je ubojstvo nevinoga	Dozvoljeno ako je ugrožen život majke	U iznimnim slučajevima (maloljetnica, preljub i sl.)	Ne želim odgovoriti	Ukupno
Muško	N	26	5		3	34
	%	38,80	7,46		4,47	50,74
Žensko	N	27	1	3	2	33
	%	40,29	1,49	4,47	2,98	49,25
Ukupno	N	53	6	3	5	67
	%	79,10	8,95	4,47	7,46	100

$\chi^2=5,871917$; $df=3$; $p>0,118011$

Vrlo visok stupanj suglasnosti s učenjem Crkve ispitanici su pokazali u svojim stavovima prema preljubu i nevjeri. Vrlo velika većina (89,39%), kako muškaraca tako i žena, za taj čin ne nalazi nikakvo opravdanje. Naime, muškarci neznatno više od žena ne nalaze opravdanje za preljub i nevjeru, dok,

● **TABLICA 4**
Spolna pripadnost
ispitanika i njihov stav
prema preljubu i
nevjeri

s druge strane, žene neznatno više od muškaraca iznimno toleriraju preljub i nevjeru. Dobiveni rezultati pokazuju kako nema statistički značajne razlike u stavovima ispitanih muškaraca i žena, pripadnika Zajednice bračnih susreta.

		Nema opravdanja	Iznimno se može tolerirati	Ne želim odgovoriti	Ukupno
Muško	N	30	2	1	33
	%	45,45	3,03	1,51	50
Žensko	N	29	4		33
	%	43,93	6,06		50
Ukupno	N	59	6	1	66
	%	89,39	9,09	1,51	100

$\chi^2=1,683616$; $df=2$; $p>0,430931$

Najveći stupanj neslaganja mišljenja i stavova anketiranih ispitanika Bračnih susreta pokazao se na pitanju o kontracepciji. Da je to normalna pojava, drži jednak broj žena i muškaraca, dok znatno više žena drži da je to nemoralna pojava. Najveći broj ispitanika (40,9%) od kojih je znatno veći postotak muškaraca (24,24%) nego žena (16,66%), drži pak da moralna prosudba ovisi o tome o kojoj je kontracepciji riječ.

● **TABLICA 5**
Spolna pripadnost
ispitanika i njihov stav
prema kontracepciji

Izgleda da s obzirom na ovo pitanje prevladava permissivno liberalni stav. Opravdano se upitati je li u ovoj moralnoj problematici i u ovakve vjerničke populacije prevladala liberalna praksa i "duh svijeta" pred moralnim naukom Katoličke crkve i autentičnim vjerničkim ponašanjem?

		To je normalna pojava	Ovisi o kojoj je kontracepciji riječ	To je nemoralna pojava	Ne želim odgovoriti	Ukupno
Muško	N	4	16	9	4	33
	%	6,06	24,24	13,63	6,06	50
Žensko	N	4	11	17	1	33
	%	6,06	16,66	25,75	1,51	50
Ukupno	N	8	27	26	5	66
	%	12,12	40,90	39,39	7,57	100

$\chi^2=5,187464$; $df=3$; $p>0,158574$

Statistička provjera razlika u odgovorima između muškaraca i žena (uz rizik od 5%) pokazuje da one nisu značajne. Dakle, pripadnost ženskom odnosno muškom spolu ne pokazuje se značajnim čimbenikom u odgovoru na pitanja o moralnim stavovima glede predbračnih spolnih odnosa, nerazrješivosti braka, namjernog prekida trudnoće, preljubu i nevjeri te kontracepcijskim sredstvima.

Budući da je u ispitivane vjerničke populacije riječ uglavnom o bračnim partnerima, razumljivo je da su njihova mi-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 12 (2003),
BR. 3-4 (65-66),
STR. 561-580

TADIĆ, S., MIHALJEVIĆ, V.:
ZAJEDNICA BRAČNIH...

šljenja i stavovi o moralnim pitanjima međusobno uglavnom usklađeni. Stoga i ne iznenađuje podatak da se spolna pripadnost u moralnom vrednovanju i stavovima pripadnikâ Zajednice bračnih susreta ne pokazuje značajnim čimbenikom.

Stupanj naobrazbe ispitanika i njihov odnos prema predbračnim spolnim odnosima, nerazrješivosti braka, pobačaju, preljubu i nevjeri te kontracepciji

Kao temeljni pokazatelj socioprofesionalnog statusa ispitanika uzet je stupanj naobrazbe. On, naime, obično utječe na moralna vrednovanja i vjerničko ponašanje pripadnika Zajednice bračnih susreta. Uobičajena pravilnost u empirijskim istraživanjima u Hrvatskoj, poglavito u komunističkom režimu, nesklonu svim religijama i svemu religijskom (Bahtijarević, 1969., 1985.; Bahtijarević, Vrcan, 1975.), pokazuje da su pripadnici nižeg stupnja naobrazbe vezaniji uz religiju i Crkvu od onih koji imaju veći stupanj naobrazbe.⁵ Stoga se u ovom radu i pošlo od pretpostavke da će pripadnici s nižim stupnjem naobrazbe biti vezaniji uz moralni nauk Crkve i pokazivati veću suglasnost s njezinim moralnim učenjem, odnosno biti u manjem nesuglasju s njezinim etičko-moralnim naukom.

● **TABLICA 6**
Stupanj naobrazbe
ispitanika i njihov
odnos prema
predbračnim odnosima

		Nezavršena i završena osnovna škola	Srednja škola	Viša škola	Fakultet ili akademija	Magisterij i doktorat	Ukupno
Uopće nisu dozvoljeni	N %	1 1,754	9 15,78	8 14,03	8 14,03	2 3,50	28 49,12
Dozvoljeni u određenim slučajevima	N %		5 8,77		2 3,50	1 1,75	8 14,03
Dozvoljeni su	N %		2 3,50				2 3,50
Ne želim odgovoriti	N %	2 3,50	8 14,03	3 5,26	5 8,77	1 1,75	19 33,33
Ukupno	N %	3 5,26	24 42,10	11 19,29	15 26,31	4 7,01	57 100

$\chi^2=9,172362$; $df=12$; $p>0,688142$

Kako bi se ta pretpostavka potvrdila ili opovrgnula, napravljeno je ukriživanje podataka o stručnoj spremi ispitanikâ s pitanjem o moralnom vrednovanju i ponašanju glede predbračnih spolnih odnosa, nerazrješivosti braka, pitanja o namjernom prekidu trudnoće (abortusu) i pitanjem o preljubu i nevjeri.

		Nezavršena i završena osnovna škola	Srednja škola	Viša škola	Fakultet ili akademija	Magisterij i doktorat	Ukupno
Brak je nerazrješiv	N	3	20	8	13	4	48
	%	4,84	32,26	12,90	20,97	6,45	77,42
Može se rezvesti u iznimnim slučajevima	N		6	3	3	1	13
	%		9,68	4,84	4,84	1,61	20,97
Ne želim odgovoriti	N		1				1
	%		1,61				1,61
Ukupno	N	3	27	11	16	5	62
	%	4,84	43,55	17,74	25,81	8,06	100

$\chi^2=2,496424$; $df=8$; $p>0,961898$

❶ **TABLICA 7**
Stupanj naobrazbe
ispitanika i njihov
odnos prema
nerazrješivosti braka

Premda među anketiranim pripadnicima Zajednice bračnih susreta ima svih kategorija, odnosno stupnjeva naobrazbe, najdominantnija je kategorija onih sa srednjom stručnom spremom: nešto manje od polovine. Više od jedne četvrtine ih je završilo fakultet ili akademiju, a višu školsku spremu ima nešto manje od petine svih ispitanika. Akademski stupanj magistra ili doktora znanosti imalo je 8,6%, dakle više negoli onih samo s osnovnom naobrazbom (4,84%). Dobiveni rezultati pokazuju da je s obzirom na stupanj naobrazbe riječ o vrlo solidno izobraženoj selektivnoj skupini u Crkvi. To pak potkrepljuje poznatu tvrdnju da se pripadnici suvremenih eklezijalnih pokreta, kao uostalom i pripadnici malih vjerskih zajednica, regrutiraju iz školovanih krugova te da intelektualna traženja, osobne vjerničke težnje i duhovna znatiželja više vode ljude prema malim (vjerskim) skupinama negoli prema tradicionalnom kolektivnom pripadanju religijskoj instituciji (Jukić, 1991.; Marinović Bobinac, 1999.; Tadić, 2002.).

Rezultati prikazani u tablicama zorno pokazuju da, u prosjeku, stupanj naobrazbe uopće ne determinira moralno vrednovanje i ponašanje anketiranih pripadnika Zajednice bračnih susreta. Suglasja i nesuglasja s etičko-moralnim učenjem Crkve mogu se prosječno podjednako naći među svim kategorijama pripadnika, od onih s (ne)završenom osnovnom školom do onih s akademskim stupnjem magisterija ili doktorata znanosti.

Želeći provjeriti postoji li statistički značajna razlika među kategorijama ispitanika glede temeljnog socioprofesionalnog indikatora stupnja naobrazbe prema njihovu moralnom vrednovanju i ponašanju o pitanju predbračnih spolnih odnosa, nerazrješivosti braka, namjernog prekida trudnoće (pobačaja) te pitanja preljuba i nevjere, pitanjima koja su po sebi i na izravan način vezana uz moralno-etičku sferu bračnog života, opet smo uporabili χ^2 test. Kao razina statističke značaj-

● TABLICA 8
Stupanj naobrazbe
ispitanika i njihov
odnos prema
pobačaju

nosti uzeto je 5%. Dobiveni rezultati u svim preklapanim (u-
križivanim) odgovorima ($p > 0,05$) pokazuju da na prethodno
navedena pitanja nema statistički značajne razlike među pri-
padnicima različitih stupnjeva naobrazbe.

		Nezavršena i završena osnovna škola	Srednja škola	Viša škola	Fakultet ili akademija	Magisterij i doktorat	Ukupno
Nema nikakva opravdanja, to je ubojstvo nevinoga	N	1	19	10	14	4	48
	%	1,61	30,65	16,13	22,58	6,45	77,42
Dozvoljeno ako je ugrožen život majke	N	1	3	1	1		6
	%	1,613	4,839	1,613	1,613		9,677
U iznimnim slučajevima (maloljetnica, preljub i sl.)	N		2			1	3
	%		3,23			1,61	4,84
Ne želim odgovoriti	N	1	3		1		5
	%	1,61	4,84		1,61		8,06
Ukupno	N	3	27	11	16	5	62
	%	4,84	43,55	17,74	25,81	8,06	100

$\chi^2=12,11014$; $df=12$; $p>0,436876$

		Nezavršena i završena osnovna škola	Srednja škola	Viša škola	Fakultet ili akademija	Magisterij i doktorat	Ukupno
Nema opravdanja	N	3	20	11	15	5	54
	%	4,92	32,79	18,03	24,59	8,20	88,52
Iznimno se može tolerirati	N		6				6
	%		9,84				9,84
Ne želim odgovoriti	N		1				1
	%		1,64				1,64
Ukupno	N	3	27	11	15	5	61
	%	4,92	44,26	18,03	24,59	8,20	100

$\chi^2=9,957476$; $df=8$; $p>0,268023$

● TABLICA 9
Stupanj naobrazbe
ispitanika i njihov
odnos prema preljubu
i nevjeri

Tako se i osnovni socioprofesionalni indikator – stupanj
naobrazbe, kao uostalom i temeljni demografski indikator –
spolna pripadnost, pokazuje kao irelevantan za moralno vred-
novanje i vjerničko ponašanje pripadnika Zajednice bračnih
susreta. Što se iz ove činjenice daje zaključiti? Barem dvije
stvari. Da je osobni, individualni stav moralnoga vrednova-
nja i ponašanja svakog pojedinca teško svodiv na dosadašnje
stereotipe kako spolna pripadnost značajno utječe na etičko-
moralna vrednovanja, vjerničko pripadanje i ponašanje, ba-
rem kada je o ovakvoj vjerničkoj populaciji riječ. Isto vrijedi i
za socioprofesionalni pokazatelj stručne spreme. Ni taj po-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 12 (2003),
BR. 3-4 (65-66),
STR. 561-580

TADIĆ, S., MIHALJEVIĆ, V.:
ZAJEDNICA BRAČNIH...

kazatelj, kada je o ovakvoj vjerničkoj populaciji riječ, značajnije ne determinira vjerničko ponašanje i moralno-etičko vrednovanje pripadnika ovog suvremenog eklezijalnog pokreta. I u ovom suvremenom eklezijalnom pokretu, kao i u većine pripadnika drugih pokreta (Tadić, 2002.), sve je uglavnom locirano u sferi individualnog, a porast individualnog osnovno je obilježje religije u postmodernom razdoblju (Hervieu-Léger, 1990.; Jukić, 1991.; Tadić, 2002.)

ZAKLJUČAK

U empirijskom istraživanju suvremenih eklezijalnih pokreta sudjelovali su i pripadnici Zajednice bračnih susreta. Za potrebe ovog rada ekstrahirali smo neke odgovore pripadnikâ ovog recentnog eklezijalnog pokreta. Budući da su pripadnici ovog crkvenog pokreta gotovo isključivo osobe obiteljskog i bračnog statusa, zanimala su nas ponajprije pitanja glede njihovih moralnih vrednovanja *sensus stricto* vezana uz bračni i obiteljski život kao i suglasje odnosno divergencija njihovih odgovora s etičko-moralnim naukom Katoličke crkve.

Izrazito visok stupanj suglasja s etičko-moralnim naukom Katoličke crkve ispitanici su pokazali u odgovorima na pitanja glede neopravdanja preljuba i bračne nevjere. Relativno visoka suglasnost s crkvenim etičko-moralnim naukom očituje se također i u pitanjima o nerazrješivosti braka i namjernom prekidu trudnoće (pobačaja). Najmanja suglasnost s crkvenim etičko-moralnim naukom, u svezi s tematiziranom etičko-moralnom raščlambom u ovome radu, očituje se u odgovorima ispitanika na pitanja o kontracepciji. Što se pak tiče stavova i vrednovanja ispitanikâ glede predbračnih spolnih odnosa, dobiveni rezultati pokazuju da odgovori oko polovine ispitanika nisu u suglasju s etičko-moralnim naukom Katoličke crkve. Doduše tek neznatan postotak njih izričito tvrdi da su takvi odnosi dozvoljeni. No, znakovito je da trećina ispitanika nije željela odgovoriti na ovo pitanje, dok ih manji broj smatra dopuštenima u određenim slučajevima. U ovim odgovorima očituju se vrlo liberalni stavovi, permissivna mišljenja i relativno visok stupanj nesuglasja s etičko-moralnim naukom Katoličke crkve, imajući na umu da je riječ o pripadnicima selektivnih crkvenih grupa ili crkvenih pokreta.

Opravdano je, dakle, zaključiti kako veći stupanj suglasja s etičko-moralnim crkvenim naukom ispitanici imaju u onim pitanjima koja ih izravnije i osobno tangiraju (pitanje preljuba i bračne nevjere, nerazrješivosti braka, namjernog prekida trudnoće), dok su permissivniji u odgovorima na pitanja koja ih se manje izravno dotiču (pitanje predbračnih spolnih odnosa i kontracepcije). Što se pak tiče sociodemograf-

skog individualnog pokazatelja spolne pripadnosti, rezultati χ^2 testa pokazuju da ne postoji statistički značajna razlika u odgovorima između žena i muškaraca. Isto vrijedi za socio-profesionalni pokazatelj stupnja naobrazbe prema moralno-etičkom vrednovanju i vjerničkom ponašanju pripadnika Zajednice bračnih susreta.

BILJEŠKE

¹ Govoreći o vremenu nakon Koncila na našim prostorima, popuštanju strogih represivnih mjera komunističkog režima prema vjernicima i Crkvi, izvrstan poznavatelj koncilske obnove, eklezijalnih pokreta i društvenih prilika, kaže: "Teološka djela čitali su i intelektualci, sociološkim problemima Crkve bavili su se kritički marksisti, raslo je povjerenje između teologa i znanstvenika, teologija je dobivala simpatije u redovima nerežimskih marksista. Istodobno teolozi su pokušali razmišljati o samoupravnom socijalizmu kao mogućem modelu samoupravnog društva" (Ivančić, 2001., 47).

² U tom razdoblju organiziraju se brojne vjerničke tribine, rađaju se neke interkonfesionalne ekumenske biblijske grupe i kružoci. Nastaju i mnoge vjeronaučne, molitvene studentske zajednice, a znatan broj mladih uključuje se u eklezijalne pokrete fokolara, kursiljista, neokatekumena, molitvenu zajednicu Molitva i Riječ (MiR) (Seminar za evangelizaciju Crkve), pokret mladih iz Taizéa itd. U Zagrebu se, primjerice, na 24 mjesta sastaju studenti na redovita tjedna vjernička okupljanja, organiziraju se liturgijska slavlja, nastaju nove duhovne pjesme (Hang, Rabar, 1990.; Pavlović, 2001.; I. Grubišić, S. Tadić, S. Zrinščak, 2001.).

³ U okviru projekta "Globalizacija i (post)moderni religijski i crkveni pokreti" u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu 2001. godine anketno empirijsko istraživanje o novim crkvenim laičkim pokretima u Hrvatskoj proveli su dr. Stipe Tadić i dr. Vine Mihaljević.

⁴ Anketno istraživanje samo jednoga novog eklezijalnog pokreta, Malog tečaja – Kursilja, proveo je S. Tadić 1997. za potrebe doktorske disertacije *Suvremeni eklezijalni pokreti (sociološka analiza s posebnim osvrtom na Mali tečaj Kursiljo)*, obranjene na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te K. Peračković, *Pokret Katoličke udruge mladih Istre (1999.)*; drugih empirijskih istraživanja pripadnika crkvenih pokreta nije bilo. Analogno istraživanje malih vjerskih zajednica (u sociološkom smislu sektâ) u Zagrebu proveo je 1988. Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu. Naime, novi eklezijalni pokreti po nekim svojim sociološkim obilježjima i značajkama (idealnotipski) imaju stanimovnih karakteristika "sekta u Crkvi". S tim u vezi Ljudevit Plačko opravdano primjećuje kako ima mnogo indicija koje govore u prilog tome da je način izražavanja religioznosti u malim vjerskim zajednicama i bazičnim grupama velikih vjerskih zajednica vrlo sličan (usp. Plačko, 1991.; Marinović-Bobinac, 1999.; Tadić, 2002.).

⁵ Navedeno IDIS-ovo istraživanje malih vjerskih zajednica u Zagrebu 1988. došlo je do oprečnih rezultata. Do istih rezultata došla je A. Marinović Bobinac u svom istraživanju 1999., "Necrkvena religioznost u Hrvatskoj: primjer pentekostalnih zajednica", usp. *Urbanost pentekostalnih zajednica: socio-demografska obilježja zagrebačkih pentekostalaca* (Marinović Bobinac, 1999.).

LITERATURA

- Bahtijarević, Š. (1969.), *Rasprostranjenost religioznosti u zagrebačkoj regiji*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu.
- Bahtijarević, Š. (1985.), *Religijska situacija na području zagrebačke regije*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu.
- Bahtijarević, Š., Vrcan, S. (1975.), *Manifestacija religioznog ponašanja stanovnika zagrebačke regije, I*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu.
- Blažević, J., Nikić, M., Koprek, I. (2001.), Duhovni i religiozni pokreti. U: P. Aračić (ur.), *Jeremija, što vidiš?* (Jr 24,3). Crkva u hrvatskom tranzicijskom društvu, Đakovo, 151-183.
- Bischof, H. (1988.), *Charismatische Erneuerung in der katholischen Kirche*. U: V. Frederike, A. Schmitt, *Lebendige Kirche*. Neue geistliche Bewegungen, Mainz.
- Drugi vatikanski koncil (1993.), *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
- Favale, A. (a cura di) (1991.), *Movimenti ecclesiali contemporanei. Dimensione storiche teologico-spirituali ed apostoliche*, Roma, LAS.
- Frkin, J. (1979.), Bračni susreti. *Bogoslovska smotra* 49, 1-2, 199-202.
- Grubišić, I., Tadić, S., Zrinščak, S. (2001.), Konformizam i otpori. U: P. Aračić (ur.), *Jeremija, što vidiš?* (Jr 24,3). Crkva u hrvatskom tranzicijskom društvu, Đakovo, 225-246.
- Hervieu-Léger, D. (1987.), *Charismatisme catholique et institution*. U: *Le retour des certitudes*, Paris, Cerf.
- Hervieu-Léger, D. (1990.), *Les manifestations contemporaines du christianisme et la modernité*, Paris, Cerf.
- Hang, I., Rabar, J. (1990.), Dvadeset godina vjerske zajednice na Jordanovcu (1969-1989). *Obnovljeni život* 45, 3.
- Ivan Pavao II. (1990.), *Christifideles laici*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
- Ivan Pavao II. (1994.), *Catechesi tradendae*. Pretisak iz *Glasa Koncila*, br. 24/1979., Zagreb.
- Ivančić, T. (1981.), Duhovni pokreti u Crkvi u Hrvata. *Crkva u svijetu*, 16 (3): 247-252.
- Ivančić, T. (1983.), Evangelizacijska uloga kršćanskih bazičnih i drugih skupina. *Crkva u svijetu*, 18 (1), 17-28.
- Ivančić, T. (1990.), *Kršćanstvo u traganju za identitetom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
- Ivančić, T. (2001.), Prihvatanje Drugog vatikanskog koncila u Hrvatskoj. U: P. Aračić (ur.), *Jeremija što vidiš?* (Jr 24, 3). Crkva u hrvatskom tranzicijskom društvu, Đakovo, 27-51.
- Jukić, J. (1991.), *Budućnost religije*, Split, Matica hrvatska.
- Krupp, U., Krupp, F. (1987.), *Unsere Erfahrung mit Marriage Encounter*. *Erneuerung in Kirche und Gesellschaft*, Heft 31.
- Laurenten, R. (1979.), *Karizmatička obnova u Katoličkoj Crkvi*. *Njezina budućnost i moguće opasnosti*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost.
- Marinović Bobinac, A. (1999.), Urbanost pentekostalnih zajednica: socio-demografska obilježja zagrebačkih pentekostalaca. *Sociologija sela* 37 (1999) 4, 407-425.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 12 (2003),
BR. 3-4 (65-66),
STR. 561-580

TADIĆ, S., MIHALJEVIĆ, V.:
ZAJEDNICA BRAČNIH...

Mühlen, H. (1990.), *Neue mit Gott. Einübung in christliches Leben und Zeugnis*, Freiburg-Basel-Wien, Hermagoras.

Pavlović, A. (2001.), Religijska socijalizacija i crkveno-religijske aktivnosti mladih u Hrvatskoj (1945-1999). U: P. Aračić (ur.), *Jeremija što vidiš?* (Jr 24, 3). Crkva u hrvatskom tranzicijskom društvu, Đakovo, 77-99.

Peračković, K. (2001.), Pokret Katoličke udruge mladih Istre – struktura, motivi i iskustva članova. *Društvena istraživanja* 1-2 (51-52): 127-141.

Plačko, Lj. (1991.), *Religioznost u malim vjerskim zajednicama Zagreba*, Zagreb: Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu.

Tadić, S. (1999.), Spontani ekumenizam novih crkvenih pokreta. U: I. Grubišić, S. Zrinščak (ur.), *Religija i integracija*, Biblioteka Zbornici, knjiga 5, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar Zagreb, Zagreb, 217-242.

Tadić, S. (2002.), *Tražitelji Svetoga. Prilog fenomenologiji crkvenih pokreta*, Zagreb, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

Tomka, M. (1993.), Der kirchlich-gesellschaftliche Kontext der christlichen Basisgruppen in Mittelost-Europa. U: *Christliche Basisgemeinden in Osteuropa*, Pax Christi deutsche Sektion (hrsg.), Frankfurt

The Community of Marital Encounters and Moral Evaluation of Its Members

Stipe TADIĆ, Vine MIHALJEVIĆ
Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb

The contemporary ecclesiastical movement called the Community of Marital Encounters entered Croatia in the 1970s. Its purpose is to establish open, direct and vivid communication between spouses, increase awareness of the importance of marital sacraments, intensify religious family life and improve the quality of relationships between spouses. The activity of its members suits the modern way of life, contemporary (atomised) families vitally endangered and living in industrialised, secularised and urbanised environments. In the empirical research on contemporary ecclesiastical movements members of the Community of Marital Encounters have also participated. Due to the fact that the members of this movement are exclusively persons having family or marital status, the authors were primarily interested in issues regarding their moral evaluation of marital and family life. The examinees expressed a very high degree of agreement with the ethical and moral teaching of the Catholic Church in answers regarding the unjustifiableness of adultery and marital infidelity. A relatively high agreement with the ethical and moral teaching is evident also in issues with regard to the insolubility of marriage and wilful termination of pregnancy. The lowest degree of agreement with the ethical and moral teaching of the Church, concerning the ethical-moral analysis in this work, is found in the examinees' answers referring to

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 12 (2003),
BR. 3-4 (65-66),
STR. 561-580

TADIĆ, S., MIHALJEVIĆ, V.:
ZAJEDNICA BRACNIH...

contraception. Keeping in mind that members of selective ecclesiastical groups or movements are concerned, members of the Community of Marital Encounters movement have demonstrated more liberal attitudes, permissive opinions and a relatively high degree of discordance with the ethical and moral teaching of the Catholic Church in attitudes and values concerning extramarital sexual relations and contraception.

Die Marriage Encounter-Gemeinschaft und einige der von ihren Mitgliedern vertretenen Moralgrundsätze

Stipe TADIĆ, Vine MIHALJEVIĆ
Ivo-Pilar-Institut für Gesellschaftswissenschaften, Zagreb

Die zeitgenössische Kirchenbewegung der Marriage Encounter-Gemeinschaft hat in den 70er Jahren ihre Tätigkeit auch auf das Gebiet Kroatiens ausgedehnt. Ihre Ziele sind der offene, unmittelbare und lebendige Dialog zwischen Ehepartnern sowie eine allgemeine Verbesserung der partnerschaftlichen Beziehungen, die Vergegenwärtigung der Bedeutung des Ehesakraments und die Intensivierung des Glaubens im Familienleben. Die Bewegung hat sich in ihrem Vorgehen der modernen Lebensweise angepasst, die eine Zersplitterung der Familie mit sich bringt und ihre Existenz in der säkularisierten und urbanisierten Industriegesellschaft gefährdet. Grundlage dieses Artikels ist eine empirische Untersuchung über zeitgenössische kirchliche Laienbewegungen aus dem Jahre 2001, an der auch Vertreter der Marriage Encounter-Gemeinschaft teilgenommen haben. Da es sich dabei fast ausschließlich um verheiratete Frauen und Männer mit Familie handelt, waren die Autoren vornehmlich an den moralischen Grundsätzen dieser Menschen bezüglich Ehe- und Familienleben interessiert. Die Befragten zeigten einen ausnehmend hohen Grad an Übereinstimmung mit der katholischen Morallehre in Fragen der durch nichts zu rechtfertigenden ehelichen Untreue. Relativ hoch war die Übereinstimmung ebenso in Fragen der Unauflöslichkeit der Ehe- und des Schwangerschaftsabbruchs. Die größten Abweichungen von der katholischen Morallehre bekundeten die Befragten bezüglich der Empfängnisverhütung. Im Vergleich zu den Vertretern anderer kirchlicher Laiengruppen, die an dieser Untersuchung teilgenommen hatten, offenbarten die Mitglieder der Marriage Encounter-Gemeinschaft liberalere Einstellungen im Hinblick auf Geschlechtsverkehr vor der Eheschließung und den Einsatz von Verhütungsmitteln.